

МИКОЛА ВІНГРАНОВСЬКИЙ – поет-візіонер, котрий любив

Настасія ЄВДОКИМОВА

«Сеньйорито акаціє, добрий вечір...» – цими рядками Микола Вінграновського у Київському будинку вчителя розпочалась презентація вибраних творів письменника. Про книжку, яка вміщує вибрану поезію, прозу, есеїстику, публіцистику, фотоматеріали, та про самого автора розповідали друзі й колеги.

Вечір розпочав Ростислав Семків, розповівши, що вибрані твори Миколи Вінграновського – це третя книжка шістдесятників, яка продовжує ряд попередніх – Василя Стуса й Василя Симоненка: «Для нас це важливий перехід від видання тих текстів, які були забуті [серія «Розстріляне Відродження». – Н. Є.], до текстів, цінність яких ніхто не ставить під сум-

вини ХХ століття – потів, котрих завжди вважали цінними. Симоненко – лірик, Стус – також лірик, але більшою мірою постає з філософським звучанням, Вінграновському ж однозначно пасує означення поет-візіонер».

Наступним до слова став засновник видавництва «Смолоскип» та натхненник цієї серії – Осип Зінкевич: «Ідея таких ви-

Костенко, Драча та Вінграновського, котрий був відмінним від решти: у його душі був неспокій, коли в інших поетів усе було спокійно».

Третім у президії сидів упорядник та головний редактор «Буковинського журналу» – Мирослав Лазарук, котрий зауважив, що читання Миколи Вінграновського – час, коли не можеш начитатися і насититися.

Із своїм словом також виступив Микола Жулинський, підкресливши, що серія «Шістдесятники» – надзвичайно важлива, адже сьогодні ми несповна розуміємо цей феномен. Таким чином це видання робить велику послугу і науковцям, і читачам. А дослідник-літературо-

Під час презентації

рейнате атмосферою любові до світу, до людини, до України, до коханої». Також пан Віталій поділився спогадами про ті часи, коли він бував на багатьох днях народження шістдесятників: так, Григорій Тютюнник зазвичай розповідав, наче про живих людей, сюжети своїх майбутніх творів, але особливістю вечора завжди були нові вірші М. Вінграновського.

Людмила Тарнашинська поділилась одкровенням: «Моя оцінка творчості Вінграновського відбулась, коли я поїхала на його малу батьківщину, побачила край і все в моїй уяві перевернулося. У нього – спрага води, адже вода – це носій інформації. Тому він постійно апелював до води, річок, Дніпра, моря».

Товариш Миколи Вінграновського, Дмитро Павличко, розповів, як після першого прочитання віршів молодого поета у нього виникло бажання дізнатися про цього автора більше й він написав йому лист у Москву, де той саме навчався на кінофакультеті в О. Довженка. «Він усе, що писав, – розповів Д. Павличко, – розумів як кінорежисер: бачив кадр і знав, що наступний має заперечити попередній. Так, Вінграновський був космонавтом: він розумів, що в одній

частині світу ще вівторок, але в іншій – уже середа». Якщо Микола Жулинський наполягав на тому, що у видавництві «Смолоскип» у цій самій серії наступним потрібно видати Дмитра Павличка, то сам Дмитро Васильович всіляко відхрещувався від приналежності до «шістдесятників», адже він писав свої тексти у 40-х, у 50-х, а у 60-х же було зовсім інше покоління.

Перша дружина видатного письменника – Лідія Вінграновська – розповіла, що вони прожили блискуче життя: «Він не писав багато, але враз видавав щось нове. Він був блискучий: ми познайомилися на висоті 10 тисяч метрів! Він узяв мене за руку і вже не відпустив. Людина один раз народжується, один раз знаходить пару, один раз вмирає. Ми завжди були разом і в поїздах, і на кіностудії, тому мені пощастило найбільше».

Також до слова були запрошені Світлана Богдан, яка захистила дисертацію, досліджуючи творчість Миколи Вінграновського, та Олександр Дробаха. А колега поета Михайло Горинь поділився історією про те, як у 60-х роках, виступаючи перед молоддю у Львові, Микола Вінграновський, читаючи «Пророка», стискав аудиторію, як пружину. □

У президії сидять Ростислав Семків, Осип Зінкевич, Мирослав Лазарук. На сцені – Дмитро Захоженко та Дмитро Крамаренко

нів. Микола Вінграновський органічно доповнює ряд перших у національному літературному каноні другої поло-

дань зародилася ще в 60-х рр., коли вперше у студентські роки у Парижі за дивним збігом обставин в руки потрапляли збірки

знавець Віталій Дончик зауважив: «Вінграновський казав, що у світі дуже багато речей, які він любить: усе у його творчості пе-

Парафраз 25-ти років Літмузею

Тетяна ТРОФИМЕНКО

Від 27 вересня до 5 жовтня Харківський літературний музей відзначає своє перше 25-річчя. Святкові заходи включали відкриття двох виставок, декілька поетичних вечорів, літературно-музичний карнавал «Химеріум», тренінг для музейників Харкова, безкоштовні екскурсії для всіх бажаючих. Саме так, у формі парафраза, співробітники намагалися показати, чого вони досягли за чверть століття праці, – і парю фраз, звісно, не обійшлося.

Літературний музей у Харкові офіційно було засновано ще 1932 року, однак насправді він так і не почав працювати. Після II Світової війни письменницька організація не полишала спроб домогтися від влади відкриття музею. Зрештою це вдалося зробити 1988 року. Щоправда, приміщення Будинку Василя Блакитного, де логічно було б розмістити експозицію, музею так і не передали (від нього нам дісталися лише автентичні двері). На жаль, сьогодні небагато пересічних харків'ян знає, що за скромною чорною брамою на вулиці Фрунзе, 6 розміщено музей, у якому живе історія української літератури від Григорія Сковороди до Сергія Жадана.

Більш відомим Харківський літмузей був на початку 1990-х, коли вся Україна допомагала відкрити першу виставку, на

якій прозвучали імена репресованих митців Розстріляного Відродження – «Українську Голготу». Надалі тема протистояння вільної творчої особистості та злочинної системи стала для Літмузею магістральною. 1993 року було відкрито виставку до 100-річчя від дня народження Миколи Хвильового «Шлях до Загірної комуни», де пан Осип Зінкевич, багаторічний незмінний голова правління українського незалежного видавництва «Смолоскип» ім. В. Симоненка, передав Літмузеєві печатку ВАПЛІТЕ. Саме під час підготовки виставки до музею прийшли працювати Тетяна Овчинникова (тепер – Пилипчук) та Світлана Олешко, режисер театру-студії «Арабески» (обидві – стипендіатки «Смолоскипа»). Оксана Забужко писала 1995 року до Юрія Шевельова про свою поїздку до Харко-

ва, яка в цілому була жадлива, як і ціла імпреза «Слобожанський Великдень», однак «тамтешній музей літератури, довкола якого гуртується, завдяки невсипущому ентузіазмові директриси, весь харківський молодняк – «юноши бледные со взором горящим», поетентя, малярі, безпритульний студентський театр, проваджений суворою дівчинкою-режисером, яку просто розцілювати хотілося, таке воно чисте й натхненне, аж світиться, – то справді несамопито!» («Оксана Забужко, Юрій Шевельов. Вибране листування на тлі доби: 1992–2002», 2011, С. 72).

Усього за час існування Літмузею було відкрито понад 80 постійних виставок, а також величезну кількість пересувних та тимчасових. Музеєві пощастило стати власником артефактів із архівів Генріха Алтуняна, Бориса Ладензона, Миколи Горбала, Левка Лук'яненка, Євгена Сверстюка, Івана Геля, Олексі Тихого, а в експозиції «Апокриф» і зараз лежать досить дивні, на перший погляд, речі: старі коробки з-під зефіру, німецьких вершкових бісквітів, цукерок «Вишня в шоколаді» й торту «Урожай», дрібно списані клаптики цигаркового паперу, листи з таборового ув'язнення, зошити-щоденники, фотографії та фотоплівки... Усі ці речі насправді можуть розповісти чи-

мало історій вітчизняного «самвидаву», пов'язаних із кричущою незгодою митців на радянську уніфікацію особистості. Пізніше спільно зі співробітницею Літмузею Тетяною Пилипчук та харківською художницею Катериною Ткаченко було оформлено експозицію Музею-архіву українського самвидаву видавництва «Смолоскип».

Харківський літературний музей виживає зараз у нелегких умовах – українська культура якнайменше потрібна місту та його очільникам. У той же час довкола музею давно склалася невелика, але стійка громада, котра за останні роки суттєво розширилася завдяки масовим акціям, популярним серед широких верств харків'ян (щорічні «Ночі в музеї» та «Різдвяний трамвай»), діяльності клубів (поетичного, етновокального, кіноклубу) та щоденній наполегливій праці колективу однодумців. У Літмузеї кожен може знайти щось відповідне до своїх зацікавлень: традиційну екскурсію і майстер-клас, освітню програму для найменших – і ґрунтовний курс «Філософського торбознавства імені Григорія Сковороди», рок-концерт і «Модний шпацир «Енеїдою»». Здається, саме такий креативний підхід до справи і став головним здобутком 25-ти років роботи музею. Сподіваємося, що надалі ставатиме тільки краще! □

Перспективи «дрейфу Януковича вправо»

Петро ОЛЕЩУК

За рік до президентських виборів в Україні (точніше, до офіційного старту передвиборної кампанії) все виразніше виявляються ключові тези та проблеми, довкола яких і розгортатимуться публічний дискурс та політехнологічна активність основних претендентів на «булаву», перелік яких також оформлюється дедалі чіткіше. Власне, визначаються ті засоби, за допомогою яких планується досягти очікуваного результату. І, як свідчить практика, в Україні будь-які політичні технології тісно переплітаються із геополітикою та соціокультурними чинниками.

Перше, що найбільше впадає в око, – це різкий «геополітичний кульбіт», який здійснює останнім часом президент В. Янукович, буквально на очах перетворюючись із головної надії Кремля на «першого євроінтегратора», що вже викликало на його адресу потік прокльонів від «євразійців». Це ще дивніше, якщо врахувати, що до президентських виборів лишається не так багато часу.

Сам характер «повороту до Європи» виключає можливість якось зберегти владу без її демократичної легітимації. У ЄС просто не готові співпрацювати з кимось, хто не буде вважатися бодай формально «демократичним лідером». А це означає, що президент Янукович піде на вибори, причому піде із заздалегідь неоднозначним ставленням до своєї персоні з боку власного електорату, який очікував від нього дещо іншого курсу.

Що це? Нерозуміння ситуації? Підготовка глобальних фальсифікацій? Чи, можливо, дещо інше? На останньому варто вже зараз зупинитися більш докладно.

Нинішня ситуація в Україні до певної міри нагадує своєрідне дежавю ситуації

кінця першої каденції президента Кучми. Останній так само прийшов до влади на «багнетах» південно-східних виборців, але згодом зумів цілком демократично переобратися, використовуючи два нескладні прийоми: дискредитація наявної опозиції, заміщення її вигідним опонентом (лідером КПУ П. Симоненком), який виявився настільки зручним для залякування усїєї країни, що, зрештою, перетворив Захід на виборців Кучми.

Цей приклад цікавий тим, що він – єдиний у нашій новітній історії приклад переобрання чинного глави держави на виборах. І Л. Кравчук, і В. Ющенко цим похизуватися не могли. Особливого ж значення ця історія набуває, враховуючи деякі особливості сприйняття влади на українських теренах, де вона апріорі сприймається суспільством як ворожа та негідна. У цьому контексті, мабуть, і полягає ключова відмінність української політичної реальності від московської, де священний пієтет до Кремля не згасає у поколіннях. Тому технологія переобрання влади – це унікальний досвід, який не може опинитися поза увагою будь-кого в Україні. І поки що вона виглядає так: 1) розкласти опозицію зсередини;

2) «змінити виборця»; 3) налякати цього «нового виборця» якимось вдалим політичним опудалом.

Нинішня ситуація до болю нагадує тодішню. Президент, якого обрав Схід і який втратив підтримку у всіх регіонах, але зумів посилити особисту владу. Тут В. Янукович навіть перевершив Л. Кучму, котрий і мріяв не міг про настільки керований та підпорядкований своїй канцелярії (Адміністрації Президента) парламент. Тоді опозиція була представлена т. зв. «канівською четвіркою», яка начебто мала висунути єдиного опозиційного кандидата, але насправді перетворилася на «кубл односторонців», які лише заважали один одному. На сьогодні лідерів-опозиціонерів у нас теж чотири: троє «офіційних» (Тягнибок, Яценюк, Кличко) та один «у засідці» (Луценко). І відносини між ними так само не безмарні. Можна припустити, що мірою наближення президентських виборів ситуація тільки ускладнюватиметься. Нарешті, «комуністична загроза» також нікуди не зникла. Більше того, вона представлена усе тим же П. Симоненком.

Спробуємо змоделювати розвиток подій. На вибори, очевидно, підуть і нинішній Гарант, і всі «опозиційні колони», і лідер КПУ. Причому довкола останнього цілком може сформуватися широка «євразійська коаліція» – від Медведчука з Марковим і до лівих маргіналів. Звісно, за щедрої підтримки Москви.

Що потрібно за таких умов Януковичу? Фактично, йому треба повторити шлях Кучми. Пройти самому до другого туру та вивести туди П. Симоненка. Все інше – справа техніки. Очевидно, що

перед загрозою нової «кремлівської окупації» вдасться об'єднати всі прошарки Центру та Заходу, перетворивши чинного президента на цілком легітимного лідера на наступний термін. Переваги цієї схеми також очевидні. Жодної потреби у фальсифікаціях, легітимність, відсутність серйозних протестів. Хто буде протестувати, коли всі святкуватимуть порятунком із «тенет Кремля»?

Залишається одне, проте ключове, питання: як саме все це зробити в сучасних умовах? Відповідь також можна знайти в недалекій історії. Тут чудово працює схема «розподіляй та владарюй». На перших порах опозиційним кандидатам слід надати повну свободу у знищенні один одного. Далі розлад у команду вноситься «точковою купівлею» тих або інших політичних діячів. Зрештою, сама ідея опозиційності дискредитується, суспільство впадає у стан апатії та пасивності. І тут цілком можна залучити й адмінресурс, який, якщо виконає свою функцію у першому турі, у другому вже просто не знадобиться.

Єдина проблема подібної схеми – сам нинішній президент та його «команда», які не схильні та не звикли до настільки вишуканих схем і полюбляють працювати із вишуканістю та ефективністю буре. Досі всі їхні політичні дії на виборах загалом зводилися до відтворення схеми: 1) фальсифікації; 2) залякування; 3) примітивна демагогія та «совковий» популізм. Саме найнесподіванішими спробами поєднання старого та нового технологічного багажу і буде цікавий прийдешній передвиборний рік. □

ЙОГАНСЕН-FEST: три роки зі «Смолоскипом»

Олена РИБКА

Втретє (і втретє за підтримки благодійного фонду «Смолоскип») у Харкові відбувся «Йогансен-fest». Власне, інакше й бути не могло, адже сама ідея фестивалю виникла у потязі, який віз харків'ян на Семинар творчої молоді-2011. Саме тоді ім'я Майка Йогансена, неординарної та багатогранної особистості, чия діяльність і творчість стала уособленням вітаїстичного українського відродження 1920-х років у столиці на Лопані, зринуло в розмові і стало відправною точкою для яскравого й динамічного проекту. Та й всі організатори – і Ростислав Мельників, і Сергій Жадан, й Ігор Зарудко, й Олена Рибка – тісно пов'язані зі «Смолоскипом».

Сьогодні «Йогансен-fest» – це творчі вечори українських письменників практично з усіх областей та їхніх колег із Німеччини, літературно-музичні акції, більярдний турнір, футбольний матч та неформальне спілкування.

У 2011 році, коли все тільки починалося, оркестр «Бобовата» у скороченому складі – Василь Карп'юк і Богдан Ославський – просто розірвав нечисленну, але позитивно налаштовану аудиторію фестивалю. Їхній виступ перетворився на перфо-

манс, який і до сьогодні всі згадують із усмішкою. Зрештою, й виступи Дмитра Лазуткіна, Олега Коцарева, Ірини Шувалової у слемі «На ти із Майком» були яскраво-незабутніми.

А що ж цього року? Понад три десятки яскравих авторів (більшість із яких були лауреатами літконкурсу «Смолоскип») – Юрій Іздрик і Мар'яна Савка презентували на фестивалі книги «Ю» та «Пора плодів і квітів» від «Видавництва Старого Лева», Павло Коробчук, Олег Коцарев та Богдан-Олег Горобчук мали шанс презентувати свої поетичні збірки проекту «Цілодобово-2», Анна Малігон у «Книгарні Є» знайомила харків'ян не тільки зі щойно виданим романом «Навчи її робити це» («Клуб сімейного дозвілля»), а й зі смолоскипівською збіркою «Покинутим кораблям», Мирослав Лаук чарував віршами зі збірки «осоте!», а Ваню Крюгер – з нової книжки, яка має з'явитися друком ближчим часом.

Родзинкою фестивалю залишається майданчик молоді поезії «Скоро forte», яку цьогогоріч представляли Ольга Горобець з Дніпропетровська, Катерина Кролевська і Роман Повзик з Полтави, кияни Тетяна Майборода, Мідна й Заза Пауалішвілі, харків'янка Марія Родінко.

Уже вдруге за підтримки Бундінку Нюрнберга й управління з міжнародних зв'язків міста Нюрнберга (Amt für Internationale Beziehungen, Stadt Nürnberg)

Поети мали нагоду познайомитися зі знаменитим харківським стріт-артом

участь у фестивалі беруть німецькі автори. Минулого року це були поети Карл Гайнс Демус та Міхаель Целлер, а цьогогоріч нюрнберзькі прозаїки Петера Накке та Ельмар Таннерт презентували детектив «Mitagsmorder». До того ж презентували в ролях і зі співами – Ельмар грав на бас-гітарі, а Петера співала.

До речі, другий рік поспіль відбувається футбольний турнір «Johansen-Cup», у якому беруть участь гравці Літературної збірної України з футболу. Цьогогоріч у грі з командою «Клубу сімейного дозвілля» та «Зигзаг», основу якого становлять репетитори і викладачі німецької мови, було підтверджено, що в літературі все має вирішуватися дружно. І навіть футбол має плавно перетікати в поезію.

Хочеться зацитувати враження однієї з учасниць фестивалю, Наталії Бельченко: «Мої враження від Йогансен-фесту – найкращі. Високий рівень ав-

торів, різноманітна програма. Серед мов фестивалю не тільки українська, російська та німецька – ба навіть морзянка. Спадає на думку, що фестиваль, наче велика метафора, напрочуд вдало втілює образ Майка Йогансена через десятиліття: динамізм, спортивність (футбольний турнір, чемпіонат з більярду), увага до молоді (виступ у Харківському училищі культури), інтелектуалізм, пристрась до філології (Йогансенівські наукові читання), ну і власне дух поезії, чия еманация не припинялася в ці дні. Отже, глибинна гармонія: місто, люди, вірші та камінь – у певному сенсі вічний вогонь справжньої культури».

Ну і на завершення справжнім феєрверком виявилася клубна вечірка за участі Сергія Жадана і «Собак у космосі» та гурту «P@P@ Карло» у Churchill's Music Pub. А в організаторів уже зринають ідеї, яким він буде наступного року. А буде він точно. □

Учасники фестивалю на одній із вулиць Харкова. Зліва направо: Заза Пауалішвілі, Мідна, Тетяна Майборода, Ваню Крюгер, Мирослав Лаук

Юлія Стахівська

Народилася 1985 року. Лауреатка літературної премії «Смолоскипа» за книжку поезій «Червоні Чоловічки». Юлія Стахівська поки що маловідома як прозаїк. А між тим, на її новели варто звернути увагу.

Студентський провулок

Спекотний шал літніх днів мчався у ті дні вулицями, і не було прохолоди навіть у чорних кінських хвостах тіней. Будинки зсихались, як сухарі, і, здається, були готові розсипатись на порох, на сіре борошно пилу; затулялись зеленими віконницями вікна, двері примружувались та наставляли, ніби долоні від сонця, дерев'яні дашки. У цій частині міста сиділа затишна провінція, в міру гладка панія, серед квітів і смітників, вуличних колонок, потрісканого асфальту, крізь який де-неде підморгував брук. У такий пал вона млосно спускалась вулицею Купальною до води, до замшілого по краях Тетерева. Несла на плечі рушник із кошлатої зарослі, і хода її потріскувала розбитими пляшками, ніби іскрами. І все у ті дні було патріархально мовчазне, і від того ж добряче наелектризоване.

Наш директор, Віктор Шкуринський, незмінно у світлому полотняному костюмі, на якому тині плели свій абстрактний малюнок, накульгував погою вулицею у бік художньої школи, цього загубленого світу на Студентському провулку, де так гостро пнулось із чорноти всяке буйство і так м'яко пахло фарбами. Біля воріт колишньої садиби його терпляче чекала вівчарка Аліса, собача цариця для всіх навколишніх псів. Забачивши господаря, вона дико вищала, качалася по землі й лащилася, між іншим ніби вставляючи усі незвичайні історії, що сталися за минулу ніч. Пан Шкуринський відсапувався, сідав у тині яблуні й діставав люльку. Його темні очі прикипали до гострорюкого війська кропиви,

махрових чорнобривців, дещо легковажних флокс – так сплітався в уяві сьогоднішній вінок трохи екстравагантного натюрморту, букет, яким він напоїть спраглий рот вази. Аліса просто задоволено вмостила біля ніг, її шовковий язик майорив кораловим прапорцем, ніби вітаючи всепроникність та злагожденість прийдешнього літа.

Рипнула хвіртка – починали сходитись учні. Довготелесий Ігор, як завжди перший, швидко прошмигнув у прохолоду класів. Уже скоро канікули, але це його більше засмучувало, ніж тішило. Він важко міг увявити себе без цих інтер'єрів, де високі ший покоїв закінчувались білим обличчям просвітленої стелі, з боків звисали сережки-бра, плечі стін плавно ставали зеленим гольфом підлоги. Було у школі щось загадкове, такий приторний чар старовини й занехаяності, наполовину беззубого роаяля, гіпсових зліпків, тісних закутків, скрипучих половиць, з-під яких ось-ось мають відкритися тайники: небезпечні листування, родинні реліквії, а може, просто зворушливі дитячі сховки.

Принаймні подібний випадково знайшла Маргарита однієї лютої зими. Тоді нам відімкнули опалення, і учні з величезним подивом дізналися, що в школі є груба, обкладена лискучими кахлями піч, у відгородженому закапелку між кімнатами. Поки всі були зайняті питанням палива: хмизу, старих підшивок радянських журналів та всякого різного непотребу з веранди, Маргарита зайнялась вивченням грубки, знайшла невеличкі замазані вапном дверцята в стіні, а за ними – залізну коробку від олівців, у середині якої були два товсті скельця, великий цвях та рівний шматок березової кори. Від цього скарбу на обличчі директора майнула знякова усмішка, і він надовго засів у кабінеті.

От і сьогодні він привітався з усіма вчителями та дітьми, потис руку Валерію Григоровичу, перекинувся словом із прибиральницею і відгородився від світу за скляними дверима, увесь поважний і мудрий, як волосський горіх. У такому спогляданні він плив крізь гирла саду, крізь затоку забутої городянами вулички, крізь загальне шумовиння нового міста згори і здавався рштуванням, підрамником, з якого Бог на хвильку стер полотно обличчя. А потім він, як і завжди, увімкнув радіо, чиє зіжмакане белькотіння повертало реальність, на полотні наново виринали давно знайомі риси, проступав архіпелаг носа, вивисувались брови гір, плато чола, і відживлювались тернові озера очей. І тепер він знову міг іти до нас, вчителі, говорити про перспективу, виправляти невдалі моменти, розігрувати серед вистави кропіткого рисунку легку інтермедію начерку або шаржу.

Сьогодні він зовсім від цього захмелів, коні історій неслися і неслися, так що не сила було працювати, тільки слухати про його літування у лісника, про те, як він уперше побачив картину, як малював вуглиною на стіні хати косялю... Ці розмови були інструкціями до розуміння його робіт – дрімучих пейзажів із лобами польських валунів, химерних коренів, закинутих кладок через лісові потічки, хвиль різнотрав'я серед соснових щогл.

Здавалось, цей абсолютно вегетативний маляр ніколи не покидав картин свого дитинства, бачилось, як у ньому живе сама природа: розкішна й німа. Але якби він не тікав на свої романтичні поляни, щось інше просочувалося туди – галіянина ставала найдальшим, завжди замкненим покоєм, камінь – диваном, гілки – полицями, а дупло – порожньою світлиною, на якій іще не з'явився груповий портрет його великої сім'ї, так нагло перетасованої шулерами війн. Він забувався. Ми ж знали про все, що можна було розгледіти через шпирину у дверях у завжди-замкненій-кімнаті: про розп'яття над старовинним ліжком, про різьблений «креденс», про фото по-материнськи красивої жінки в овальній рамі на столі і про знайому нам коробку з-під олівців поряд. Усі ці речі не були розкішними, але вони говорили. Це був його маленький оltар дитинства, залишки великої кораблетрощі, дбайливо зібрані у колишньому дідівському домі. Ключі перестрибували пружкими кониками у кишені директора художньої школи, у саду скрипіла акація.

«Песимізм іще ніколи не вигравав війну»

Мічіо Кайку. Фізика майбутнього / Переклад з англ. Анжела Кам'янець. – Львів: Літопис, 2013. – 432 с.

Олександр ГЛАДКИХ

Якось один поважний викладач сказав особисто для мене дуже значущу фразу: «Якщо людина написала книгу, значить, вона вклала в неї свій час, розум, досвід і знання. Цього вже достатньо для того, щоб узяти й прочитати її». Нещодавно світ побачив черговий бестселер всесвітньовідомого вченого, фізика, теоретика, футуролога – Мічіо Кайку (Інший переклад – Каку. – Ред.) (англ. Michio Kaku, яп. ミチオ・カク).

Його автор – постійний учасник теле- та радіопередач на відомих каналах світу. Інтерв'ю та передачі за участю Мічіо Кайку надзвичайно цікаві й за своїм змістом швидше нагадують фантастику, а не науково-популярний випуск. «Фізика майбутнього» – це книжка, яку варто прочитати. Як і попередні шедеври Кайку, просто читати цю книжку, перегортаючи сторінки не задумуючись, не вийде. Не вийде і читати її швидко. Аж ніяк. Багато разів ви згадаєте уроки фізики, геометрії, біології, зазирнете до підручника (або Гуглу). Інакше вам доведеться просто прийняти на віру ті надзвичайні речі, які автор передбачає. Хоча якщо ви читали переклад його попереднього бестселера «Гіперпростір», то «Фізика майбутнього» може здатись дещо спрощеним варіантом, більш популярною, ніж науковою.

Про майбутнє ми говоримо й думаємо завжди, ми плануємо свої дії, своє життя, майбутнє своїх дітей чи близьких. Питання, що буде завтра, цікавило людство завжди. Найдавніші цивілізації робили спроби проникнути в майбутнє, диктували нам свої прогнози (або ми

самі їх так трактували) і кінці світу. З часом за пророцтва взялися письменники-фантасти, дякувати Богу, сьогодні це намагаються робити (хоч і дуже обережно, бо ж ера стрімкого наукового розвитку і час надшвидких відкриттів) учені.

У своїй книзі Кайку на основі трьох основних досягнень-революцій за минуле століття – квантової механіки, біогенетики й штучного інтелекту – намагається спрогнозувати розвиток людства у майбутньому. Найцікавішим є той факт, що робить він це не на основі власної фантазії. Книга ґрунтується на результатах досліджень 300 найвідоміших вчених, науковців, з якими Кайку особисто провів інтерв'ю, зустрічі або сам був членом дослідних груп. Автор на свої очі бачив найновіші розробки робототехніки, роботів-флейтистів, модульних роботів в Університеті Південної Каліфорнії, роботів-хірургів та багато іншого, він спілкувався з сьогоднішніми праотцями майбутнього людської цивілізації.

Читаючи Кайку, дізнаєшся про новинки військово-технічного комплексу, зоряних програм, останніх розробок у галузі медицини та інших сфер, які розвивають-

ся. Одна з них, яка нещодавно була дуже популярною в кінематографі, – це роботи-воєнки, військова техніка, яка сама проти себе воює, а людина у випадку поразки лишається цілою і неушкодженою. Про це пише й Кайку (напевно, інформацію та результати досліджень автор збирав не один рік), а наприкінці вересня 2013 року Пентагон вдало завершує роботу одного пілотного проекту, під час якого колишні пілоти тоді сучасних бойових машин вчаться керувати своїми ж нині вже старими машинами дистанційно, знаходячись у добре захищеному бункері.

«Фізика майбутнього» – це, можна сказати, узагальнений конспект лекцій все-

світньовідомого вченого і результатів найновіших досліджень провідних науковців зі всього світу. Інтригує, чи не так?! За словами самого автора, ця книжка не просто передбачає найближче й далеке майбутнє, у ній Кайку розповідає про те, які винаходи, речі, досягнення і комп'ютерні можливості нас, як власників надсучасного персонального комп'ютера – нашого мозку, – чекають у майбутньому і, можливо, зможуть підготувати нас до століття наступного.

Одна з проблем, яка неминуче наступає на сучасне суспільство, це створення роботів, розвиток можливостей наших персональних комп'ютерів і ймовірність чи неймовірність перевершення ними людини, а на думку крайніх песимістів, і поступове знищення людської раси. Кайку наводить порівняння та дає досить ґрунтовний аналіз розвитку сучасних комп'ютерних технологій. Ми створимо, вважає вчений, і постійно будемо модернізувати їх, але ніколи комп'ютер не зможе перевершити один надкомп'ютер – людський мозок. Ми бачимо, що з кожним роком вартість ПК поступово знижується, їхні розміри зменшуються. Вони стають розумніші й швидші, можуть виграти партію у шахи в гросмейстера світового масштабу з надзвичайно високим IQ, можуть жити в людському організмі та сигналізувати нам про появу раку. Але попри це, крім як вигравати у конкретно взятого шахіста, комп'ютер більшого зробити не зможе, бо він просто машина, він – наш технічний помічник, навіть якщо дещо виконує краще, ніж людина. Але машина є машина, а людина залишається людиною, якою б вона не була.

Людський вимір українсько-французьких відносин

Дробаха Олександр. Українські таємниці Франції. – Київ: Смолоскип, 2012. – 184 с.

Роман РУДЮК

У 2012-му році видавництво «Смолоскип», за сприяння депутата Київської міської ради Олександра Москаленка, видає книгу «Українські таємниці Франції». Книга ззовні затишна і приємна, з нотками туги за героїчним минулим на обкладинці. Олександр Дробаха, почесний громадянин Вишгорода, активний учасник національно-визвольного процесу, член НСПУ, безсумнівно, патріот, задається метою наблизити той час, коли Україна стане у світі рівнозною з Францією. Якщо хочеш протестувати себе, українця, на почуття приналежності до Старого Світу, задайся питанням, чи можна тепер видати книгу з перевернутою назвою до вищезгаданої? І справді, які таємниці Франції може ховати Україна? Радше за все, приватні, можливо, трохи бізнесові, але найменше дипломатичні та

історичні. В будь-якому разі, баланс не на боці України, що як держава формується й дотепер.

Стиль Олександра Дробахи – репортажні нотатки подорожного, а також історичні замальовки та фантазії. І ще інтерв'ю. Часом здається, читаєш «подражаніє» якомусь мандрівникові, наприклад, Бопланові, котрого з пієтетом згадує автор. Книга ця писалася протягом тривалого часу, від 1967 до 2012 року. І стиль написання подекуди нагадує ейфорійні настрої періоду початку Незалежності. Тому молодій людині, для котрої «немає нічого святого», може видатися чужою пафосна риторика тексту, а речення такого змісту просто-таки вибивають у вигодуваного укрсучлітом та сучасною класикою ґрунт з-під ніг: «...хлібороби «виростили» головний продукт – фермент захисту своїх інтересів: опір, протест!» – або ще про французьке життя: «...Двоє красивих молодят весело защебетали біля квітучого куща, скерували мою увагу на головні чари 5-ї Французької Республіки – Людину». Але не варто скептично ставитися до «Українських таємниць Франції», бо, як зазначає сам автор: «Ця книжка – чи не перша спроба осмислити, збагнути, що було важливим, корисним Україні від взаємин з Францією протягом епох». Тому звернімо увагу на суть книги. Пан Олександр завзято намагається згадати й простежити усі мотузочки, всі кладки і містки, що єднають два великі народи. Через це оповідь щедра на окличні знаки, наче за чаркою давні друзі згадують старі історії молодості. На ста сімдесяти шести сторінках розважає, автор з пишномовним запалом зв'язує у єдиний політично-культурний канат знаменитих: Анну Ярославну, Григора Орлика, Наполеона Бонапарта, Проспера Меріме, Бальзака; і менш іменитих, але не менш славних: Якова де Бальмена, Боплана, Домініка П'єра де ля Фліза, Деруледа та інших. Тут часом трапляються фантазії автора, які то кидають читача

поміж хмар, то роблять свідком, як «Французька Свобода подає руку знедоленій – італійській». Іноді автор так вживається в історичне тло, що годі відрізнити, від якої особи ведеться розповідь: авторської чи історичної. А іноді починає порівнювати Францію та Україну...
Ще одна цінність цієї книги – не лише реставрувати старі містки, але будувати нові. Ця книга і є спробою збудувати один з них. Щоправда, окрім градоначальників і товариства «Січ», цим мають займатися також молоді літературознавці та перекладачі, адже неодноразово зазначаєш нарікання пана Олександра на брак тієї чи іншої книги українською. Та не варто грішити проти правди, кажучи, що така франкознавча робота не ведеться. Перекладається художня література, публіцистика, філософія. Проводяться вечори французького кіно по всій Україні. Функціонує Французький культурний центр... Звичайно: книга, пісня, танець, образотворче мистецтво – універсальні засоби для пізнання

іншого народу, але Олександр Дробаха розповідями про гостинність звичайних французів додає людського виміру цим культурним розвідкам, а отже, робить Україну та Францію не лише зрозумілишими одна одній, але й ближчими.

Також «Українські таємниці Франції» є своєрідним актом вдячності містам Сансу і Льоррахау, містам-побратимам українського Вишгорода, долею якого так переймається автор. □

іншого народу, але Олександр Дробаха розповідями про гостинність звичайних французів додає людського виміру цим культурним розвідкам, а отже, робить Україну та Францію не лише зрозумілишими одна одній, але й ближчими.

Дмитро Білий
Козацький оберіг

Київ: Наш Формат, 2013. – 224 с.
Ціна: 45,00 грн.

Дія цього роману відбувається в XVI сторіччі і поєднує як реальні історичні події з конкретними історичними діячами, так і елементи містики, переплетені з українськими легендами та міфами. Головний герой роману – хлопець Данило, якому доводиться пережити карколомні пригоди для того, щоб зібрати три частини Талісману-Оберегу, який призначений для того, щоб захищати українські землі та український народ.

Фернан Бродель
Ідентичність Франції.
Простір та історія.
Книга 1

Київ: Видавництво Жупанського, 2013. – 368 с.
Ціна: 84,00 грн.

На схилі віку великий історик своєю фундаментальною працею «Ідентичність Франції» довіряє нам ключі, аби відкрити ними історію Франції: він спостерігає за нею, зачарований її надзвичайним різноманіттям; аналізує глибоко й мовчазно зрушення, що зазнає її простір, визначає суть її географічного середовища та розташування на теренах Європи; виявляє чималу вагу її давніх коренів і традицій, які формують її краєвид.

Богдан Горинь
Любов і творчість Софії
Караффи-Корбут

Львів: Априорі, 2013. – 576 с.
Ціна: 203,00 грн.

Книга висвітлює життєвий і творчий шлях видатної української художниці Софії Караффи-Корбут (1924–1996), її любов до рідних, друзів, обранців її серця, самовіддану працю на благо української культури, створення ряду шедеврів у царині станкової та книжкової графіки. Видання ілюстроване архівними документами, автографами, світлинами, репродукціями, що надає творчості безсумнівної документальної достовірності.

Анна-Лена Лаурен
Невідома ціна свободи –
демократичні революції
у Грузії, Україні та
Киргизії

Львів: ЛА «Піраміда», 2013. – 148 с.
Ціна: 58,00 грн.

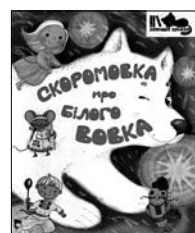
Третя книга відомої фінської журналістки і письменниці Анни-Лени Лаурен, що виходить українською мовою. Якщо дві попередні її книги відображали сучасні реалії життя в Росії та кавказьких республіках, то в пропонованій книзі український читач зможе довідатися про зацікавлений погляд авторки і на Україну. Чому ж Україна, на думку фінської письменниці, досі є країною з невизначеною ідентичністю?

Вільям Радимен
Плуг, мор і нафта: як людство
здобуло контроль
над кліматом

Київ: Ніка-Центр, 2013. – 272 с.
Ціна: 70,00 грн.

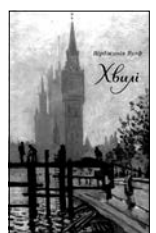
На сторінках своєї провокативної книжки «Плуг, мор і нафта» всевітньовідомий палеокліматолог Вільям Радимен на основі ретельних математичних розрахунків, комп'ютерного моделювання та критичного аналізу емпіричних палеокліматичних даних доводить, що історія антропогенного впливу на клімат налічує не 200 років, як вважалося, а 8 тисячоліть, упродовж яких людство займалося агрокультурою.

Скоромовка
про білого вовка
Укладач М. Чайка

Львів: Свічадо, 2013. – 48 с.
Ціна: 45,50 грн.

Скоромовки – один зі способів навчити дітей правильно вимовляти звуки та грамотно вживати слова рідної мови. Вони, як логопеди, тренують мовний апарат малюків, пристосовуючи його до дорослого мовлення, щоби дітлахи могли легко порозумітися з усіма навколо. Скоромовлячи, можна гратися – у спотиканки: головне у цій грі, щоб швидко промовляючи слова, не спіткнулися на різних складних місцях.

Вірджинія Вулф
Хвилі

Львів: Видавець Позднякова А. Ю., 2013. – 284 с.
Ціна: 51,00 грн.

Вірджинія Вулф (1882–1941) – англійська письменниця, яка вважається однією із найважливіших постатей модерністської літератури двадцятого століття. Її найнезвичайніший роман «Хвилі» (1931) змальовує шістьох друзів, чії рефлексії, ближчі до речитативу, ніж до традиційного внутрішнього монологу, формують хвилеподібну атмосферу, дуже схожу на поезію в прозі.

Наталія Гавдида
Літературно-малерська
дискусія творчості Богдана
Лепкого: монографія

Київ: Смолоскип, 2012. – 228 с.
Ціна: 30,00 грн.

Перша в українському літературознавстві спроба інтерпретації словесного доробку Богдана Лепкого через живописні матриці, у контексті українсько-польських взаємин та культурної свідомості межі XIX–XX століть. Монографія базується на маловідомих матеріалах: поезіях, оповіданнях та мистецтвознавчих розвідках, які раніше не були об'єктом дослідження.

Ці та багато інших книжок українською мовою можна придбати у книгарні «Смолоскип» за адресою: Київ, вулиця Межигірська, 21 (поруч зі станцією метро «Контрактова площа»)

Будемо вдячні Вам за надіслану інформацію про події громадсько-політичного та культурного життя молоді

Думки авторів публікацій у «Смолоскипі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції

«Смолоскип України»
Щомісячний часопис
творчої молоді України

Засновник – видавництво «Смолоскип»

Свідоцтво про реєстрацію
КВ № 2032 від 17.06.96 р.

Редакційна колегія:
Петро Вознюк,
Ростислав Семків,
Олег Коцарев

Адреса редакції:
Видавництво «Смолоскип»
04071, Київ, вул. Межигірська, 21
☎ (044) 425-23-93
☎ і факс: (044) 463-78-52

E-mail: mbf.smoloskyp@gmail.com, http://www.smoloskyp.org.ua
E-mail книгарні «Смолоскип»: knyharnia@smoloskyp.org.ua

Віддруковано в
ТОВ ПК «Інтерекспресдрук»
м. Київ, вул. Сім'ї Сосніних, 3

Замовлення № 1825
Тираж 3500 прим.